

LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 38, LT-01104 Vilnius, tel. (8 5) 203 4407,

faks. (8 5) 203 4692, el. p. info@enmin.lt.

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 302308327

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui	2022- Į 2022-03-23	Nr. 141-P-1
Lietuvos Respublikos Seimo nariui Artūriui Skardžiui	2022-03-23	Nr. 141-S-3

DĖL ATSAKYMŲ Į SEIMO AUDITO KOMITETO PATEIKTUS KLAUSIMUS TEIKIMO

Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, vykdydama Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto 2022 m. kovo 23 d. posėdžio protokolų Nr. 141-S-1 ir Nr. 141-P-3 2 klausimu „Dėl valstybinių auditų rekomendacijų įgyvendinimo eigos“ adresuotus klausimus Energetikos ministerijai, teikia į juos atsakymus.

1. Prašyti Energetikos ministerijos, atsižvelgiant į Ataskaitoje pateiktus pastebėjimus, kurie plačiau išdėstyti Valstybės kontrolės 2017 m. kovo 10 d. valstybinio audito ataskaitoje „Šilumos ūkio nuoma savivaldybėse“: numatyti papildomas priemones, užtikrinančias spartesnius šilumos kainų reguliavimo modelio tobulinimo procesus, ir apie jas iki 2022 m. balandžio 29 d. informuoti Seimo Audito komitetą;

Lietuvos Respublikos Seimo nario A. Skardžiaus klausimas:

Dėl šilumos kainų reguliavimo modelio patvirtinimo, reikiamų teisės aktų projektų parengimo.

Valstybinė energetikos reguliavimo tarnyba 2021 m. sausio 8 d. nutarimu Nr. O3E-3 „Dėl šilumos kainų nustatymo metodikos“ priėmė šilumos kainų nustatymo modelio pakeitimus, kuriais:

Bazinės kainos (kainos dedamųjų) nustatymo atveju:

- numatyta, kad jeigu ūkio subjekto planuojamų einamojo remonto ir aptarnavimo, darbo užmokesčio, finansinių, administracinių, rinkodaros ir pardavimų, kitų personalo ir kitų pastoviųjų sąnaudų, priskirtinų paslaugai (produktui) suma neviršija suminio šių sąnaudų dydžio, apskaičiuoto taikant lyginamuosius rodiklius, atskiros šių sąnaudų grupės nėra ribojamos, t. y. ūkio subjektas pagrįstas sąnaudas tarp minėtų sąnaudų grupių paskirsto savo nuožiūra. Reglamentuota, kad bendra pastoviųjų sąnaudų apimtis gali viršyti pagal lyginamuosius rodiklius apskaičiuotą sąnaudų apimtį, kai ūkio subjektas pateikia toki viršijimą pagrindžiančią informaciją. Jeigu ūkio subjekto bendra sąnaudų suma viršija sąnaudų sumą, apskaičiuotą pagal lyginamuosius rodiklius, darbo užmokesčio sąnaudų ir (arba) einamojo remonto ir aptarnavimo sąnaudų ir (arba) kitų pastoviųjų sąnaudų suma negali viršyti atitinkamos sąnaudų grupės sumos, apskaičiuotos pagal lyginamuosius rodiklius. Tokiu atveju minėtų sąnaudų grupių sumos koreguojamos taip, kad neviršytų bendros sąnaudų sumos.

- numatyta, kad elektros energijos technologinėms reikmėms sąnaudų apimtis (kWh) ir vandens technologinėms reikmėms sąnaudų apimtis (m³) vertinama atsižvelgiant į suminę šilumos gamybos ir šilumos perdavimo verslo vienetų elektros energijos technologinėms reikmėms sąnaudų apimtį (kWh) ir vandens technologinėms reikmėms sąnaudų apimtį (m³) apskaičiuotą įvertinant atitinkamus elektros energijos technologinėms reikmėms ir vandens technologinėms reikmėms lyginamuosius rodiklius;

- aiškiau struktūruotas šilumos (produkto) gamybos bazinės kainos (kainos dedamųjų) nustatymas, kai šilumos tiekėjo aptarnaujamoje teritorijoje neveikia nepriklausomi šilumos gamintojai ir kai nepriklausomi šilumos gamintojai veikia.

Bazinės kainos (kainos dedamųjų) perskaičiavimas:

- pakeistas darbo užmokesčio sąnaudų, įvertintų šilumos bazinėje kainoje (kainos dedamosiose), perskaičiavimo principas, numatant, kad ne didesnis, nei Lietuvos Respublikos finansų ministerijos prognozuojamas darbo užmokesčio sąnaudų pokytis vertinamas nuo galiojančiose šilumos kainose (kainos dedamosiose) įvertinto darbo užmokesčio sąnaudų;

- numatyta, kad kai bazinės kainos galiojimo laikotarpiu yra prijungiamos naujos šilumos tiekimo sistemos, kintamosios sąnaudos yra perskaičiuojamos atsižvelgiant į pakitusią kuro struktūrą, lyginamąsias kuro, elektros ir vandens energijos sąnaudas šilumos vienetui gaminti, kitas kintamąsias sąnaudas;

- aiškiau reglamentuotas kitų kintamųjų sąnaudų perskaičiavimas, numatant, kokios sąnaudos ir dėl kokių priežasčių gali būti perskaičiuojamos.

Metodikoje taip pat nustatyta didesnė leistinos gauti investicijų grąžos (viršpelnio) riba. Numatyta, kad tuo atveju, kai ūkio subjekto investicijų grąža yra iki 2 proc. didesnė, nei ūkio subjektui nustatyta, ši investicijų grąža yra paliekama ūkio subjektui. Tuo atveju, jei ūkio subjekto faktinė investicijų grąža yra nuo 2 iki 6 proc. didesnė, nei ūkio subjektui nustatyta, ūkio subjektui paliekama visa investicijų grąža iki 2 proc. ir 50 proc. nustatytos investicijų grąžos viršijimo nuo 2 iki 6 proc.

Energetikos ministerija, vykdydama Valstybinio audito 2017 m. kovo 10 d. ataskaitoje Nr. VA-P-30-2-5 „Šilumos ūkio nuoma savivaldybėse“ pateiktą Vyriausybei rekomendaciją, – *apsvarstyti galiojančio šilumos kainų reguliavimo modelio keitimo ar tobulinimo alternatyvas ir inicijuoti atitinkamų teisės aktų pakeitimus, kurių pagrindu būtų ne tik mažinama administracinė reguliavimo našta ir užtikrinamas kainos pagrįstumas, bet ir jos dalyviai būtų motyvuojami veikti efektyviau, diegti inovatyvius sprendimus, leidžiančius siekti mažiausios šilumos kainos vartotojams*, yra parengusi ir viešosioms konsultacijoms buvo pateikusi išvados gauti Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 1, 2, 8, 9, 10, 10¹, 12, 15, 20, 22, 23, 24, 30, 32 ir 35 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 8², 8³ ir 18¹ straipsniais įstatymo projektą (TAIS Nr. 21-34592) (toliau – Įstatymo projektas). Šiuo metu Energetikos ministerijoje vertinamos gautos Įstatymo projektui pastabos.

Įstatymo projektu siūloma šilumos kainodaroje įtvirtinti skatinamosios kainodaros principus, kurie paskatintų investicijas į centralizuoto šilumos tiekimo sistemų modernizavimą, inovacijas, šilumos gamyboje naudojamų atsinaujinančių energijos išteklių įvairinimą, mažintų administracinę reguliavimo našta. Įstatymo projektu siūloma atsakyti mažiausių kainų principo ir taikyti būtinųjų pagrįstų šilumos gamybos ir tiekimo sąnaudų reguliavimo principą (toks koks šiuo metu taikomas elektros energetikos ir gamtinių dujų tinklų operatoriams). Šių pakeitimų tikslas skatinti centralizuoto šilumos tiekimo sektoriaus transformaciją, dekarbonizaciją, šilumos tiekimo ir vartojimo efektyvumą.

Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad šilumos tiekėjų, realizuojančių ne mažiau kaip 10 GWh šilumos per metus, šilumos bazinį pajamų lygį 3-5 metams nustato Valstybinė energetikos reguliavimo taryba, kitiems šilumos tiekėjams – savivaldybės institucija. Nustatomas šilumos bazinis pajamų lygis, sudarytas iš šilumos pastoviosios dalies bazinio pajamų lygio ir šilumos kintamosios dalies bazinio pajamų lygio, apskaičiuojamas pagal Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos patvirtintą Šilumos kainų nustatymo metodiką. Šilumos ir (ar) karšto vandens kainos grindžiamos šilumos ir (ar) karšto vandens tiekėjo būtinomis pagrįstomis sąnaudomis, kurioms taikomos reguliatoriaus nustatytos veiklos bendrojo efektyvumo užduotys reguliaciniam laikotarpiui.

Įstatymo projektu siūloma, kad šilumos pajamų lygis ir šilumos kainos, atsižvelgiant į patiriamas sąnaudas, gali būti diferencijuojami pagal šilumos tiekimo sistemas, vartotojų grupes, šilumos pirkimo–pardavimo vietą, tiekimo–vartojimo ribą, šilumos vartojimo mastą, šilumnešius ir jų kokybę, tiekimo patikimumą, vartojimo sezoniškumą, periodiškumą ir apskaitos būdus. Diferencijuojant kainas, kryžminis subsidijavimas tarp vartotojų grupių yra draudžiamas. Šilumos tiekėjai, vadovaudamiesi Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos patvirtinta Šilumos kainų nustatymo metodika, parengia šilumos bazinio pajamų lygio projektą ir teikia Valstybinei energetikos

reguliuojimo tarybai ir savivaldybės institucijai, kurios nustatydamos šilumos bazinį pajamų lygį, skatina šilumos tiekėjus trumpalaikiu ir ilgalaikiu laikotarpiu didinti šilumos gamybos, tiekimo ir vartojimo efektyvumą, užtikrinti šilumos tiekimo saugumą, inovacijas ir atlikti su pagrindine veikla susijusius mokslinius tyrimus. Dalyvauti nustatant šilumos bazinį pajamų lygį kviečiamos šilumos vartotojų teises ginančios organizacijos. Šilumos tiekėjas, vadovaudamasis Šilumos kainų nustatymo metodika kasmet koreguoja šilumos bazinį pajamų lygį, pakoreguotą šilumos bazinį pajamų lygį (šilumos metinį pajamų lygį), vadovaudamasi Šilumos kainų nustatymo metodika, nustato savivaldybės taryba.

Siūloma, kad Valstybinė energetikos reguliavimo taryba koreguotų šilumos kainas tik tuo atveju, jeigu šilumos tiekėjo nustatytos šilumos kainos per metus pasikeitė 10 procentų į didesnę arba į mažesnę pusę, taip būtų mažinama administracinė našta Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad šilumos ir (ar) karšto vandens įmonių informacija apie metinius finansinius ir veiklos rodiklius, veiklos sąnaudas, sistemų eksploatavimą, modernizavimą, plėtrą, investicijas, šilumos pajamų lygį, šilumos pastoviają pajamų lygio dalį ir šilumos kintamąją pajamų lygio dalį, kainų ir tarifų struktūrą, paslaugų teikimo sąlygas yra vieša.

Mažinant administracinę našta, Įstatymo projektu siūloma atsisakyti šiuo metu taikomo perteklinio šilumos tiekimo įmonių valdomo turto priežiūros ir eksploatavimo planų ir smulkių investicijų derinimo su Valstybine energetikos reguliavimo taryba, o nustatyti pareigą šiuo planus derinti su šilumos tiekimo įmonės valdyba ir informaciją apie šių planų vykdymą teikti šilumos tiekimo įmonės valdybai ir savivaldybės institucijai.

Įgyvendinant energetikos kainodaros skaidrumo politiką Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos iniciatyva buvo parengti ir Lietuvos Respublikos Seimo priimti nauji Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos reguliuojamos įmonių veiklos patikros reikalavimai. Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito įstatymo, Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo bei Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo pakeitimais buvo suteikta teisė Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai nustatyti įmonių patikros ataskaitoms techninę užduotį taip pat sustiprinta įmonių atliekamų reguliuojamos veiklos auditą atliekančių audito kompanijų kontrolė. Minėti įstatymų pakeitimai įsigaliojo 2019 metais.

Vadovaujantis Energetikos įstatymo 16¹ straipsnio 1 dalimi bei Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 33 straipsnio 9 dalimi, energetikos įmonės, geriamojo vandens tiekėjai ir nuotekų tvarkytojai, paviršinių nuotekų tvarkytojai rengia reguliuojamosios veiklos ataskaitas ir užtikrina, kad pasibaigus kiekvieniems finansiniams metams per keturis mėnesius pagal Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos patvirtintą ar pratęstą galioti techninę užduotį būtų atlikta reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikra dėl ataskaitų atitikties Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos patvirtintiems reguliavimo apskaitos sistemos reikalavimams ir (ar) metodui, ir (ar) modeliui ir reguliuojamosios veiklos ataskaitos, reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros ataskaita ir (ar) išvada pateiktos Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai.

2. Atsižvelgiant į tai, kad Šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 2, 36, 37 straipsnių ir vienuoliktojo skirsnio pavadinimo pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIII-P-3445(2) Seime buvo apsvarstytas dar 2019 m. tačiau iki šiol nėra priimtas, o per šį laikotarpį kai kurios įstatymo projekto nuostatos galėjo tapti neaktualiomis, todėl jas reikalinga tobulinti, ir siekiant išspręsti audito ataskaitoje „Šilumos ūkio nuoma savivaldybėse“ konstatuotas problemas, – parengti ir pateikti Seimui svarstyti naują šio įstatymo projektą.

Energetikos ministerija, vykdydama Valstybinio audito 2017 m. kovo 10 d. ataskaitoje Nr. VA-P-30-2-5 „Šilumos ūkio nuoma savivaldybėse“ rekomendaciją – *teikti išvadas savivaldybėms dėl šilumos ūkio perdavimo sutarčių sudarymo, parengti ir patvirtinti išvadų dėl šilumos ūkio valdymo perdavimo sutarčių teikimo savivaldybėms tvarką. Numatyti, kokiame šilumos ūkio valdymo perdavimo etape turi būti kreipiamasi dėl šių išvadų gavimo, ir numatyti aiškius sutarčių vertinimo kriterijus, numato parengti atitinkamas nuostatas ir jomis papildyti aukščiau minėtą Energetikos ministerijos rengiamą Įstatymo projektą.*

Energetikos ministerijos rengiamo Įstatymo projekto nuostatomis numatoma atsisakyti galimybės šilumos ūkio valdymo perdavimą organizuoti įvairių sutarčių pagrindu ir numatyti, kad šilumos ūkio valdymo perdavimas turėtų būti atliekamas tik koncesijos sutartimi. Taip pat Įstatymo projekte būtų nustatyta savivaldybės institucijai prievolė, jai planuojant koncesijas, rengiant koncesijos dėl šilumos ūkio ar jo dalies valdymo perdavimo dokumentus, atsižvelgti į strateginio planavimo dokumentus. Nustatoma pareiga savivaldybės institucijai suteikti koncesiją dėl šilumos ūkio valdymo perdavimo ir sudaryti koncesijos dėl šilumos ūkio valdymo perdavimo sutartį, vadovaujantis Koncesijų įstatymu. Taip pat Įstatymo projekto nuostatomis siūloma atsisakyti perteklinių nuostatų, susijusių su koncesijos sutartims įgyvendinti reikalingo turto perdavimo asmeniui ir gražinimo savivaldybės institucijai sąlygų, o taip pat koncesijos sutarties sudarymo sąlygų ir turinio nustatymu.

Vyriausybei svarstyti Įstatymo projektą planuojama pateikti 2022 m. II ketv. Lietuvos Respublikos Seimui svarstyti minėtą Įstatymo projektą planuojama pateikti 2022 m. rudens sesijoje.

3. Lietuvos Respublikos Seimo nario A. Skardžiaus klausimas: Dėl atsakomybių tarp Finansų ir Energetikos ministerijų pasidalijimo

Galiojančių teisės aktų nustatyta tvarka, energetikos įmonių Ignitis akcijas valdo Finansų ministerija, o energetikos politiką formuoja ir įgyvendina Energetikos ministerija. Energijos perdavimo ir skirstymo veiklos yra atskirtos ir veiklų atskyrimas yra teisiškai reglamentuotas.

Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 24 straipsnis nustato, kad perdavimo sistemos operatorius, atlikdamas šio įstatymo ir kitų teisės aktų jam pavestas funkcijas, veikia nepriklausomai nuo elektros energijos gamybos, skirstymo ir tiekimo veiklos bei jų komercinių interesų. Perdavimo sistemos operatoriaus nepriklausomumas užtikrinamas įgyvendinant perdavimo veiklos atskyrimą nuo kitų elektros energetikos sektoriaus veiklos rūšių.

Elektros energetikos įstatymo 53 straipsnis nustato, kai perdavimo sistemos operatorius yra vertikalčiai integruotos įmonės dalis, jis savo teisine forma, organizacine struktūra ir priimdamas sprendimus turi būti nepriklausomas nuo kitų vertikalčiai integruotos įmonės veiklos rūšių, nesusijusių su perdavimu.

Elektros energetikos įstatymo 54 straipsnis nustato, kai skirstomųjų tinklų yra vertikalčiai integruotos įmonės dalis, skirstomųjų tinklų operatorius savo teisine forma, organizacine struktūra ir priimdamas sprendimus turi būti nepriklausomas nuo kitų elektros energetikos veiklos rūšių, nesusijusių su skirstymu.

Valstybinė energetikos reguliavimo taryba nuolat prižiūri ir kontroliuoja, kaip paskirtasis perdavimo sistemos operatorius, vykdydamas savo veiklą, užtikrina Elektros energetikos įstatyme nustatytus nepriklausomumo ir veiklos atskyrimo reikalavimus.

Už elektros energijos perdavimo ar skirstymo veiklos nepriklausomumo ir veiklos atskyrimo reikalavimų nevykdymą ar jų netinkamą vykdymą šiame įstatyme nustatyta tvarka ir sąlygomis vertikalčiai integruotai įmonei ir (ar) tinklų operatoriui skiriama piniginė bauda – iki 10 procentų įmonės metinių pajamų, gautų praėjusiais metais. Baudos skiriamos Energetikos įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis.

Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 16 straipsnio 5 dalis nustato, jog energetikos įmonės, nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdančios bendroje energetikos sistemoje veikiančius energetikos objektus, privalo bendradarbiauti ir dirbti bendru suderintu režimu ir vykdyti tinklų (sistemos) operatoriaus nurodymus. Operatorius paskiriamas išduodant licenciją teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis.

4. Kitas Lietuvos Respublikos Seimo nario A. Skardžiaus klausimas:

Atsakydami į Audito komiteto posėdžio metu išsakytą Seimo nario A. Skardžiaus klausimą, *kodėl šilumos tiekėjai, kurie turi dujų vamzdį, bet dujas naudoja tik kaip rezervinį kurą, turi nuolat mokėti nenaudojamo rezervinio dujų tiekimo saugumo dedamosios komponentę, kas papildomai didina šilumos kainas, informuojame.*

Atsakydami į klausimą pažymime, kad minėtą gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomą dedamąją (toliau – saugumo dedamoji) prie gamtinių dujų perdavimo kainos moka tik šilumos tiekėjai kurie naudoja gamtines, ši saugumo dedamoji apskaičiuojama proporcingai pagal tai kokius gamtinių dujų vartojimo pajėgumus užsisako pats šilumos tiekėjas¹. Šilumos tiekėjai nenaudojantys gamtinių dujų nemoka šios saugumo dedamosios, ją moka tik tie šilumos tiekėjai kurie vartoja gamtines dujas ar užsisako gamtinių dujų sistemos pajėgumus reikalingus rezerviniams šilumos gamybos įrenginiams.

Saugumo dedamoji taikoma gamtinių dujų sistemos naudotojams ir (ar) gamtinių dujų vartotojams už gamtinių dujų vartojimo pajėgumus, reikalingus jų maksimaliems gamtinių dujų paros poreikiams užtikrinti pristatymo vietose, kuriose gamtinių dujų sistemos naudotojų ir (ar) gamtinių dujų vartotojų įrenginiai yra prijungti prie gamtinių dujų perdavimo sistemos ar prie gamtinių dujų skirstymo sistemų. Lietuvos Respublikos suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymo Nr. XI-2053 nustato, kad gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomą dedamąją prie gamtinių dujų perdavimo kainos. Saugumo dedamoji skirta Klaipėdos suskystintų gamtinių dujų terminalo visoms būtinosioms eksploataavimo sąnaudoms padengti.

Energetikos viceministrė

Inga Žilienė

V. Dzermeikienė, +370 658 42 175 el. p. vida.dzermeikiene@enmin.lt

E. Varkala, +370 699 10 443 el. p. edvinas.varkala@enmin.lt

¹ Gamtinių dujų vartojimo pajėgumai – didžiausias gamtinių dujų paros kiekis, gamtinių dujų sistemos naudotojui ir (ar) vartotojui reikalingas jų maksimaliems gamtinių dujų vartojimo poreikiams užtikrinti kiekvienoje gamtinių dujų pristatymo vietoje. Vartojimo pajėgumai nustatomi kiekvienai gamtinių dujų pristatymo vietai atskirai. Jeigu sistemos naudotojas gamtines dujas transportuoja daugiau nei į vieną gamtinių dujų pristatymo vietą, jo vartojimo pajėgumai lygūs visų pristatymo vietų vartojimo pajėgumų sumai.